

ROCZNIK

RYMANOWA ZDROJU

STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ RYMANOWA ZDROJU

2000
TOM V

FOT-ART'94

RYMANÓW-ZDRÓJ

1876 — 1906

SKREŚLIŁ

DR. EUGENIUSZ WAJGIEL

LEKARZ ZAKŁADU.

SPIS RZECZY.

Słowo od autora

I. CZĘŚĆ.

Rys fizyograficzny

Środki lecznicze

Wskazania lecznicze

Rys dziejowy

II. CZĘŚĆ INFORMACYJNA.

III. SKOROWIDZ MIESZKAŃ.

Ten tekst jest wiernym przedrukiem książki, której autorem jest lekarz uzdrowiska, dr Eugeniusz Wajgiel. Zachowano tu składnię, pisownię jak również krój czcionki z przełomu XIX i XX w. Ze względów technicznych całość tekstu złamano na nowo likwidując niepotrzebne wakaty (puste strony) stosowane powszechnie po tytule każdego rozdziału w książkach wydawanych na przełomie wieków (tutaj było ich jedenaście).

WYTŁOCZONO W DRUKARNI SŁOWA POLSKIEGO WE
LWOWIE POD ZARZĄDEM J. ZIEMBIŃSKIEGO W 1906 R.

SŁOWO OD AUTORA.

„Il faut seulement apprendre à penser
et à parler juste sans vouloir amener les
autres à notre goût et à nos sentiments;
c'est une trop grande entreprise“.

La Bruyère.

Samo pojawienie się u nas broszurki lub jakiegokolwiek publikacji danego zdrojowiska zwykło dzisiaj uważać się za jego reklamę, boć nią jest rzeczywiście i za złe tego brać nie można, jeżeli tylko reklama ta jest uczciwą i podaje rzeczy prawdziwe. Najczęściej jednak, niestety, trudno w tych wydawnictwach dopatrzyć się szczerości. Tłómaczę to sobie już to chęcią wyniesienia danego zdrojowiska nad drugie przez porównanie z innemi, już to obawą, by przez użycie mniejszej ilości zdobnych określeń, zdrojowisko gorzej od innych w opisie nie wyglądało.

Zachowanie przedmiotowości zależy od wielu czynników.

Opis Rymanowa-Zdroju, który kreśliłem z powodu jego 30-sto względnie 25-letniego istnienia, starałem się przedstawić jako krótką jego monografię, w części zaś informacyjnej usiłowałem zachować właśnie tę pożądaną bezstronność.

O ile mi się to udało, nie moja rzecz sądzić.

RYS FIZYOGRAFICZNY

Kreśląc choć w krótkości fizyografię Rymanowa-Zdroju i jego okolicy, pragnę, by jak kobierzec barwisty i różnowzory a jednak ujętny i zrozumiały przed oczami widzów legła ta ziemia; by spojrzawszy na nią, nie tylko jej wdzięków i żyzności mogli się zachwycić wrażeniem, ale także zająć się poważnymi dziejami jej odwiecznych, a po dziś dzień nie ustających przeobrażeń. Mam tu na myśli tę cichą i potężną grę żywiołów, która bez ustanku przemieniała tutaj równie jak i indziej, świat kamienny, roślin i zwierza, burząc i wytwarzając coraz nowe formy i znacząc wymownie wiek i pochod swój wybitnymi szczątkami zginionych istot, których wszędzie dotyka stopa przechodnia, a dopatrzy wzrok uważnego badacza.

Uroczy, a spokojny ten zakątek ziemi sanockiej leży pod względem przyrodniczym na przełomie wschodu z zachodem.

Rymanów-Zdrój, obejmując w przestrzeni 1.350 morgów częściowe obszary trzech gmin: Posady Górnej, Wołuszowy i Deszna leży w obecnym Królestwie Galicyi w powiecie sanockim pod $39^{\circ} 31'$ wsch. dł. (od Ferro) a $49^{\circ} 33'$ pn. szer. nad górską rzeką Tabą*), która wraz z wpadającym tu do niej Czarnym Potokiem w wartkim toczy biegu swe wody do sąsiedniego Wisłoka, by dosięgłszy wód Sanu i Wisły, utonąć w głębiach Bałtyku. Rozległą tę dolinę, wzniesioną (w miejscu źródeł) 364 m. n. p. m., ciągnącą się w kierunku od południowego-zachodu na północny-wschód, o spadku 1:12 : 100, otaczają z trzech stron góry. Po lewej stronie rzeki Taby wspina się o stromym stoku góra „Posadzka” 602 m. n. p. m., po prawej zaś, głębokimi poprzerynana wrębami, rozsiadła się góra „Dział”**) 669 m. n. p. m. wraz z swem podnóżem górą „Żabia” 476 m. n. p. m. Tuż obok, odgraniczona od niej malowniczą doliną Czarnego Potoka, wznosi się majestatycznie góra „Zamkowa” 570 m. n. p. m. Całą tę okolicę, należącą do części Karpat „nizkim Beskidem” zwanych, cechują podłużne grzbiety, zazwyczaj połogie i do siebie równoległe, między którymi leżą niezbyt szerokie doliny. Góry te ku wschodowi we wzroście maleją i dopiero koło źródeł Sanu znów się podnoszą, kędy właśnie europejski dział wód się przewija. Najniżej spadają one na obszarze górnego Wisłoka.

W skład budowy geologicznej okolicy Rymanowa wchodzi następujące utwory: eocen, oligocen, dyluwium i aluwium.

Najstarsze warstwy stanowi eocen, występujący w kilku siodłowych wypiętrzeniach, o biegu z północnego zachodu na południowy wschód, znajdującym

*) W mapach wojskowych „Tabor” w słown. geogr. Król. Pols. Morawą albo Murawą.

I ziemia z ziemią, i woda z wodą,
I góra z górą rozmowy wiodą,
I sioło z siołem, i z grodem gród
I z ludem wschodu — zachodni lud.

D. Ojfir.

Widok Rymanowa Zdroju od strony północnej. Fot. Stefan Stempin.

Widok Rymanowa od strony północnej. Fot. Stefan Stempin.

Najstarsze warstwy stanowi eocen, występujący w kilku siodłowatych wypiętrzeniach, o biegu z północnego zachodu na południowy wschód, znajdującym się przeważnie między 20° a 21° godz. — upadu południowo-zachodniego. W skład jego wchodzi pstryły (czerwone, niebieskie, zielonawe i szare) naprzemian uławicone z mniej lub więcej grubymi pokładami piaskowca i zlepiefców, z kwarcem i ziarnkami wapienia. Prócz tego spotykamy tu jeszcze w węższych o wiele warstwach inne piaskowce, twarde z licznymi hieroglifami, barwy zielonawej i szarawej.

Warstwy dolno-oligocieńskie odgrywają w całym naszym terenie bardzo wybitną rolę. Występują one w kilkunastu pasach mniej lub więcej szerokich jak n. p. między Wróblikiem, a Niebieszczanami, albo między Desznem, Wołuszową, a Głębokiem. Są to łupki menilitowe, żywiczne, z wtrąceniami rogowca, czarno lub brunatno zabarwione, zawierające liczne odciski ryb, charakterystyczne dla terenów ropodajnych. Miejscami łupki te zastąpione bywają przez grube ławice piaskowca t. z. piaskowca ciężkowickiego, który wyraźnie występuje koło Korczyny i Odrzykonia w skałach zwanych „Prądkami“.

W warstwach menilitowych uwagi godnymi są rudy żelazne (żłowe sferosyderyty), które dzisiaj są bez znaczenia wobec małej zawartości żelaza i nieznacznej grubości pokładów. W Cisnie wydobywano dawniej te rudy żelazne (posiadające 137,28% żelaza), ze wzrostem jednak wartości drzewa opałowego i kopalnictwo tameczne musiało upaść zupełnie.

W wyższych poziomach łupków menilitowych najbardziej rozpowszechnioną w tych stronach jest formacja wieku w ogóle oligocieńskiego, a złożona przeważnie z szarych, w łyszczyk obfitych piaskowców, z wtrąceniami szarych łupków marglowych, mieszczących w sobie szczątki zwęglonych roślin.

Dyluwium składa się głównie z lössu czyli gliny mamutowej, glin warstwowych, żwirów dyluwialnych, otoczków jurajskich, tudzież bloków krystalicznych północno-europejskiego pochodzenia.

Nad rzeką Tabą osadziły się aluwialne nanosy. Uszeregowawszy rozrzucone tu obrazy wzdłuż drogi, jaką przebywamy ze stacji kolejowej „Rymanów“ (znajdującej się właściwie na gruntach wsi Wróblika Szlacheckiego) — do zakładu zdrojowego, spostrzegamy najpierw w Wróbliku warstwy menilitowe, w Ładzinie występuje piaskowiec ciężkowicki, a dalej od mostu wzdłuż rzeki Taby po obu jej stronach aż do dworu, rozległe utwory aluwialne, pod nimi zaś oligocieńskie piaskowce marglowe i łupkowe. Na lewo od dworu, gdzie założono cegielnię, występuje glina dyluwialna. Z miasta prowadzi gościniec przez piaskowiec oligocieński, stanowiący również wzgórze zwane Kalwaryą. W drodze przez Posadę Górną odsłaniają się znowu

**) W mapach wojskowych „Wołuszowa“.

warstwy menilitowe, wreszcie obie góry „Posadzka” i „Zamkowa” utworzone są z warstw eoceńskich. U stóp góry Zamkowej wytryskują źródła mineralne Rymanowskie. Dalej przez Deszno przewija się pas menilitowy, poczem znowu występują szare piaskowce; w kierunku zaś Wołuszowy idą warstwy menilitowe, a w wyższych wzniesieniach miejscach ku wsi Wiśloczek występuje przeważnie oligocen.

Ponad te liczne warstwy i słoje ziemnego posadu, które głównie należą do epok odległego praświata, rzucmy teraz okiem na świat nowszy i żywy, rozpatrzmy się w poszyciu roślinnym naszych okolic i zważmy zwierza ruch i nasiedlenie.

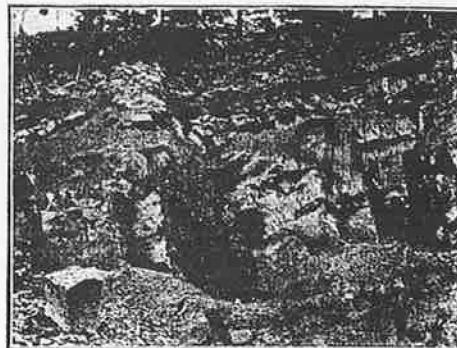
Lesistość jest najwybitniejszym charakterem niskiego Beskidu. W lasach dobrze tu rosnących przeważa wszędzie jodła i świerk, a tylko na niższych stokach zjawiają się buk i jawor. Niekiedy po wyciętych buczynach rzucają się klony, jawory, brzozy, lipy, brzozy wraz z buczyną i grabiną, z domieszką leszczyny, jałowcu, dzikiej czereśni, gruszy, jabłoni, a czasem i dębu oraz jarzębiny, częstokroć o krzaczastym tylko wzroście, ale z każdym rokiem wynurzającej się coraz gęściej i bujniej z tła dzisiejszych lasów i borów. Wogóle rzecz można, że flora tutejsza stosownie do wyniesień jest mniej lub więcej podalpejską, przyczem zauważyć jednak trzeba, że tak flora jak i fauna tych okolic należy do przejściowych z zachodu na wschód i dlatego schodzą się tu niektóre wybitne postacie Karpat zachodu (szczególnie roślin i zwierząt niższych) z charakterystycznymi formami wschodu.

Cechującymi dla tych okolic roślinami są n. p.: *Circaea alpina* L., *Lurula silvatica* Gaud., *Doronicum austriacum* Jaeg., *Mulgedium alpinum* Less., *Sedum carpathicum*., *Poa sudetica* Haenke., *Galium rotundifolium* L., *Sherardia arvensis* L., *Filago germanica* L., *Dianthus deltoides* L., *Abies (pectinata) alba* Mill., *Gentiana carpathica* Kil., *Taxus baccata* L. (na Cergowej górze koło Dukli), *Atropa belladonna* L., *Lunaria rediviva* L., *Acer campastre* L., *Circaea intermedia* D. C., *Roripa austriaca* Bess., *Hypericum humifusum* L., *Alchemilla arvensis* Scop., *Crataegus oxyacantha* L.

Ze zwierząt wyższych (mianowicie kręgowców) żyją tu: ryś (*felis lynx*), dzik, pilch popielica, kozłatka żółedna (*Myoxus nitela*) i wiewiórka w odmianie czarnej.

Z ptaków: orzeł (*Aquila media*) sokół-jastrząb i krogulec (*Falco palumbarius* F. nisus), myszołów (*Buteo vulgaris* i *brachyotus*), drozdy (*Turdus torquatus* i *musicus*), kos (*T. merula*), z sikor (*Sylvia atricapilla* i *cinerea*), gil (*Fringilla pyrrhula*), ziembka (*Fr. celebs*), pliszki (*Motacilla boarula* i *M. alba*); dalej przebywają tu także przepiórki, bekasy, kszyki, chruściele, a z kaczek: anas boschas i querquedula.

Z gadów i płazów prócz żaby, traszki alpejskiej (*Triton alpestre*), jaszczurki zwinki, napotkać można wśród zarośla żmiję zygzakowatą wraz z czarną jej odmianą, zaskrońca, gniewca (*Coronella austriaca*) i jaszczura plamistego (*Salamandra maculata*), cechującego góry i podgórze nasze.

KAMIENIOŁOM

Z ryb przebywają pstrągi w potokach gór wyższych, a poniżej rożanka (*Rhodus serviceus*), ślíz (*Cobitis barbatula*), strzebla (*Phoxinus phoxinus*) i ukleje.

Fauna owadnicza przedstawia typy górskie i podgórskie.

By poznać, wśród jakich odmian ciepła, wilgoci i prądów powietrznych flora i fauna tych stron się rozwija, a człowiek żyje i zużywa, należałoby podać meteorologiczne spostrzeżenia, a skoro dotąd niestety ich tu nie czyniono, postanowiłem przynajmniej przytoczyć statystyczne zestawienie ciepłoty, zachmurzenia nieba i opadów z lat pięciu t. j. od roku 1896—1900 według zapisków komisji fizyogr. Ak. U. Kr. z okolicy między Iwoniczem a Sanokiem.

Z poniższego jako też z własnych zapisków, czynionych od 20/V do 20/IX r. 1905, okazuje się, że najwyższa średnia ciepłota przypada na sierpień, potem na lipiec i czerwiec, a stan zachmurzenia najmniejszym jest w sierpniu, czerwcu, lipcu i wrześniu. Ilość opadów, mierzona w m/m, najmniejszą jest (podczas lata i jesieni) w sierpniu i we wrześniu, największą zaś w lipcu. Po silnych nawet opadach grunt tutejszy z powodu grubej warstwy żwiru prędko wysycha.

Wiatrów stale panujących tu nie ma, a zachodnio-południowy prąd powietrza, jaki głównie wieczorem wzdłuż biegu rzeki tylko odczuwać się daje, przyczynia się nie mało do skutecznego przewiewu doliny.

Średnie z lat 1896 — 1900					
Miesiąc	Ciepłota w C°			Ilość opadu w m/m	Stopień zachmurzenia według skali 1:10
	średnia	maximum	minimum		
Styczeń	— 3·05	+ 5·04	— 16·32	52·7	6·14
Luty	— 1·1	+ 8·2	— 13·04	51·2	6·38
Marzec	+ 2·1	+ 13·2	— 6·48	65·7	5·60
Kwiecień	+ 7·22	+ 24·22	— 2·64	81·76	6·06
Maj	+ 13·08	+ 25·12	+ 1·96	70·4	5·24
Czerwiec	+ 16·22	+ 26·16	+ 8·24	85·1	4·08
Lipiec	+ 16·56	+ 30·64	+ 11·00	118·09	4·88
Sierpień	+ 17·74	+ 28·70	+ 8·96	48·1	4·00
Wrzesień	+ 14·24	+ 25·00	+ 3·96	67·5	4·60
Październik	+ 9·64	+ 21·44	— 0·48	42·5	5·30
Listopad	+ 5·76	+ 13·00	— 6·88	32·1	5·76
Grudzień	— 1·98	+ 5·84	— 13·48	29·9	6·32

Klimat Rymanowa-Zdroju z powodu swego położenia, wielkiej przestrzeni lasów szpilkowych, znacznej przepuszczalności żwirowego gruntu jako też braku stale panujących wiatrów jest podgórskim, ła-

godnym, o powietrzu czystym, bez zbyt znacznych wahań w ciepłocie dnia i nocy, niewilgotnym i niewietrznym.

Niezupełnym w rozdziałach byłby szkic ten, gdybym nie przedstawił choć w głównych zarysach ludności, jej zajęć i przemysłu.

Lud tutejszy w przeważnej części jest polski, a tylko wyżej w górach mieszkają rusini t. zw. Lemki, których mowa nie zupełnie czysto-ruska ma wiele naleciałości słowackich. Stroju charakterystycznego Polacy tu nie mają, i noszą się „z miejska“ na co w znacznej mierze wpływa liczna emigracja do Ameryki, skąd z dorobkiem wprawdzie, lecz ze steranem ciężką tam pracą zdrowiem, wracają w swe ziemie ojczyste. Rusini, prócz emigrantów także, strój swój zachowują, a charakterystycznymi są wełniane białe lub ciemne płaszcze z pelerynami, czuchanie, i białe gunie, jakie noszą mężczyźni.

Domy mieszkalne wszystkie budowane są z drzewa, a choć coraz częściej widać i postęp w budowie, to nie są tu wcale rzadkością chaty kurne.

Oświatą lud polski wyżej stoi od Rusinów.

Uprawa roli w dolinach i na niskich stokach a w górach chów bydła i owiec, jakoteż wyrób serów (bundzów) i dostarczanie nabiału, jarzyn, jaj i drobiu do zakładu zdrojowego stanowi ich zatrudnienie. Prócz tego szukają zarobku w okolicznych kopalniach i rafineriach nafty.

Roboty w polu na wiosnę zaczynają się tutaj 2 do 3 tygodni później aniżeli na nizinach. Z ziemiopłodów rodzi się żyto, owies, jęczmień, len i konopie, najlepiej zaś darzą się ziemniaki. Drzewa owocowe w miejscach na południe zwróconych obfity i dobry plon dają. W lasach spotyka się znaczną mnogość jagód i grzybów, pośród których szczególnie trufle (żółte) wymienić należy.

Przemysł miejscowy, prócz wysyłki wód i przetworów mineralnych zakładu, ogranicza się do rzeźbiarstwa i to nielicznie wykonywanego, do którego dała początek dawniej tu istniejąca szkoła rzeźbiarska, założona przez Annę z hr. Działyńskich hr. Potocką.

W pobliżu Rymanowie miście (stanowiącym jakby całość z okolicznymi gminami) kwitnie szeroko rozwinięte garbarstwo i szewstwo, a liczny zastęp kamieniarzy i murarzy stąd się daleko po kraju rozchodzi.

* * *

Rys tu skromnie skreślony nie jest aż do szczegółów wykończonym, — boć to i nie jego zadanie w ramach niniejszych, ma on być tylko szczerym ogólnym przewodnikiem dla kuracjusza po ziemi, na której stapa i na którą patrzy, a dla miłośnika przyrody, goszczącego w tych stronach, bodźcem do ściślejszych poszukiwań i badań tych naszych, mało jeszcze dotąd pod tym względem opracowanych, okolic.

WODY MINERALNE ŚRODKI LECZNICZE.

I. Wody mineralne rymanowskie.

U stóp Góry Zamkowej z pośród pokładów eoceni-
skich dwunastoma szczelinami biją obfite źródła „Ryma-
nowskie“. Ujęte z osobna w kamienne cembryny przed-
stawiają one trzy studnie (dwie różnokształtne i jedną
okrągłą o średnicy 2 m.), których woda, składem do
siebie podobna, ma jednak ilość tych składników różną.

Trzy te studnie otacza wielki sześcioboczny basen
(jeden bok = 3 m.), w którym również znajdują się
2 otwory źródlane. — Są to źródła: Tytusa, Celestyny
i Klaudyi. Prócz tych źródeł ujętych i chemicznie zbada-
nych posiada Rymanów na całym swym terenie jeszcze
inne liczne źródła wody mineralnej. Za przykład
choćby niech służy „źródło Julii“, zbadane chemicznie
przez prof. Pawlewskiego ze Lwowa i opisane w Kor-
czyńskiego Balneografii, a będące nie „źródłem“ w wła-
ściwym znaczeniu, lecz raczej solanką z szybu nafto-
wego Kwileckiego — położonego w bliskim sąsiedz-
twie Rymanowa-Zdroju. Obfitość źródeł Rymanowa jest
bardzo znaczna, wynosi bowiem razem z doliczeniem
wody, wydobywającej się z obu otworów w basenie
zewnętrznym, 120 tysięcy litrów na godzinę.

Woda tych źródeł jest przeźroczystą, w smaku
przyjemną i orzeźwiającą.

W butelkach szczelnie zakorkowanych daje się
przechowywać w miejscu ciemnym lat kilka bez zmiany.
Na wolnym powietrzu wydzielą bańki gazowe, a po
dłuższym czasie osad rdzawy, zawierający wodorotlenek
żelazowy i węglan wapniowy.

Prof. Radziszewski określa tę wodę mineralną
jako szczyawy słono-alkaliczne jod i brom zawierające.

Według prof. Jaworskiego i dr. K. Flisa badanie
chemiczno-fizyczne wód „Rymanowskich“ wykazało:

Zródł	Obniżenie punktu marznięcia Δt	Ciśnienie osmoty- czne w at- mosferach O	Dysocya- cja N	Przewodni- ctwo ele- ktryczne właściwe K	Przewo- dnik równo- ważnika λ
Tytus	0.54	6.50	2.327	0.011004	74.58
Celestyna	0.52	6.26	2.263	0.011462	38.39
Klaudy	0.51	6.13	2.200	0.011004	74.85

W celach leczniczych używa się do picia na miej-
scu i wywozu wody każdego z tych źródeł.

II. Kąpiele mineralne.

Wodę do kąpiei mineralnych dobywa się wprost
ze źródeł do kadzi, gdzie się ją parą ogrzewa. Kadzi
tych jest 10 o pojemności 289 hl. a prócz nich 8 kadzi

PAWILON NAD ŹRÓDŁAMI

Rozbiór chemiczny, dokonany przez prof. dr. Br. Radziszewskiego w r. 1880:

	Celestyna	Tytus	Klaudia
Temperatura	+ 6.5° C	+ 8.5° C	+ 9.0° C
Cieężar gatunkowy	1.00639	1.00647	1.00656
Obfitość	48.000 ltr. na godz.	24.000 ltr. na godz.	24.000 ltr. na godz.
Dwuwęglanu so- dowego . . . Na H CO ₃	1.31444	1.32735	1.33098
Dwuwęglanu że- lazawego . . Fe H ₂ (CO ₃) ₂	0.01709	0.01570	0.01831
Dwuwęgl. man- ganowego . . Mn H ₂ (CO ₃) ₂	ślady	ślady	ślady
Dwuwęglanu wa- pniowego . . Ca H ₂ (CO ₃) ₂	0.67602	0.64360	0.65958
Dwuwęgl. stron- towego . . . Sr H ₂ (CO ₃) ₂	0.02037	0.03138	0.03432
Dwuwęglanu ba- rowego . . . Ba H ₂ (CO ₃) ₂	0.00962	0.00428	0.00557
Dwuwęglanu ma- gnowego . . . Mg H ₂ (CO ₃) ₂	0.17509	0.14991	0.14936
Siarkanu sodo- wego Na ₂ SO ₄	0.00340	ślady	0.00213
Krzemianu sodo- wego Na ₂ S i O ₃	0.03268	0.03205	0.03123
Boranu sodow. . Na ₂ BO ₄ O ₇	ślady	ślady	ślady
Chlorku sod. . . Na Cl	5.95673	6.00840	6.03319
„ litowego . Li Cl	0.02213	0.03094	0.02776
„ rubidowego Rb Cl	znac. ślady	ślady	ślady
„ cezowego . Cs Cl	znac. ślady	b. zn. ślady	znac. ślady
„ potasowego K Cl.	0.11204	0.08669	0.08559
Bromku „ K Br.	0.00660	0.00953	0.00657
Jodku „ K Jo	0.01169	0.01571	0.00788
Ciał organicznych żywicowa- tych	0.00192	0.00290	0.00303
Bezwodnika węglowego isto- tnie wol. CO ₂	0.73417 czyli 372.39 cm ³	0.79457 czyli 403.03 cm ³	0.72760 czyli 369.0 cm ³
Razem wszystkich składników na 1000 części wody . .	9.09399	9.15301	9.12310

na zimną wodę mineralną o pojemności 3038 hl. Stąd rozprawdza się wodę mineralną gorącą jak i zimną po kąpielkach, gdzie dopiero w wannie obie się mieszają do wskazanej ciepłoty.

Całą pojemność tych kąpieli zużywać przy dzisiejszej liczbie kąpieli dziennych nie potrzeba — tembardziej że samo czerpanie przez przeciąg 3—4 godzin na dzień wystarcza aż nadto do wydania 450 pełnych kąpieli wprost ze źródeł.

Nadmiar wody ze źródeł spływa do 2 zbiorników rezerwowych (kamiennego i drewnianego) o pojemności 3094 hl. a stąd do rzeki.

Łazienek dla kąpieli mineralnych, podzielonych na 3 klasy, jest 53 o 105 wannach. Z tych obejmuje I. klasa 20 przedziałów, II. klasa 26 a III. 7.

Wanny są z blachy cynkowej pociągnięte farbą, wytrzymałą na działanie wody mineralnej, tylko w III. klasie są wanny drewniane.

III. Kąpiele gazowe sztuczne

jak i kąpiele z dodatkami leczniczymi stosuje się na żądanie.

IV. Przetwory zdrojowe

Sól rymanowska jest przetworem, otrzymywanym przez odparowanie wody mineralnej. Sól wytwarzaną bywa w dwóch postaciach: jako sól krystaliczna do użytku wewnętrznego i jako sól kąpielowa; obie te sole, będące suchą pozostałością wody mineralnej, mają te same co i ona składniki, a odparowywanie odbywa się w osobnej warzelni, postawionej i urządzonej według najnowszych wymagań.

Obok tych przetworów otrzymuje się ług i muł pokrystaliczny — używane do kąpeli i okładów.

ŹRÓDŁA

WSKAZANIA LECZNICZE.

Wpływ wód rymanowskich na ustrój ludzki nie jest specyficznym, owszem nie różni się niczem od działania innych podobnych solanek, mniej lub więcej zgęszczonych. Że zaś ze względu na trudności ścisłego oznaczenia działającej dawki soli, nie mamy dotychczas zupełnie pewnych danych na to, które z nich są więcej wartościowe — przeto dodatnie wyniki lecznicze odnosimy jak dotąd tylko do ogólnego działania ich znanych składników chemicznych; w szczególności zaś do działania chlorku sodu, dwuwęglanu sodu i wapnia oraz jodków, odgrywających wielką rolę w przemianie materii.

O wpływie czynników radioaktywnych mówić na razie nie możemy, gdyż znaczenie ich w ogóle zbyt mało jest znanem; tak samo jak zawartość wolnych jonów danej wody mineralnej żadnych pewnych podstaw do wnioskowania nie daje. Choćby i dlatego, że wszystkich jonów i ich wzajemnego do siebie stosunku obecne środki badań poznać nie pozwalają. Wobec tego wystarczyć nam musi doświadczenie lekarskie, które od lat setek nas uczy, że działanie wód mineralnych jest przecież znacznem, i że lepsze wyniki mamy, używając tych wód na miejscu w zdrojowisku samem, aniżeli stosując je po za obrębem tegoż.

Czy przyczyną tego właśnie jest ta emanacja wód mineralnych, wskutek której one tracą swą siłę w krótkim czasie po dobiec z źródeł, jak się o tem na wodzie karlsbadzkiej przekonano, nie znajdując w niej radioaktywnych czynników już w 40 godzin po napełnieniu flaszek — czy też inne uboczne warunki zdrojowiska, jak chcą zwolennicy wód mineralnych sztucznych, dotąd niewiadomo. Ani jedni, ani też drudzy dzisiaj jeszcze dowieść nie mogą, który z tych wpływów razem działających w poszczególnym wypadku jest głównym w osiągnięciu celu, gdyż częstokroć dzia-

łanie jednego z nich wystarcza, by wynik otrzymać dodatni.

Opierając się więc głównie na doświadczeniu lekarskim, możemy polecić stosowanie wód rymanowskich jako wskazanie lecznicze w następujących chorobach:

1. Złoty i schorzenia w związku z nimi pozostające.
2. Gruźlica kości, okostnej i stawów.
3. Przewlekłe zapalenia błon surowiczych.
4. Choroby kobiece, w szczególności przewlekłe sprawy zapalne narządów płciowych.
5. Przysięm (syphilis).
6. Choroby przemiany materii, w szczególności skaza moczanna, fosfaturia, miażdżycy i t. p.
7. Przewlekły nieżyt żołądka i jelit (ze względu na znaczne podobieństwo wody rymanowskiej do wód z Kissingen, gorąco zaleca użycie wody naszej w tych cierpieniach dr. Dobrzycki, dr. Chłapowski a z nimi i inni).
8. Reumatyzm stawowy i mięśniowy.
9. Przewlekłe schorzenia mięśnia sercowego.
10. Nieżyt pęcherza moczowego i miedniczek nerkowych jakoteż kamica nerkowa.

RYS DZIEJOWY

Nie w mglistej dali przeszłości leży początek za-
kładu, a jakkolwiek źródła mineralne Rymanowa
istnieją zapewne od wieków na równi z innymi,
to nie zwracano jednak na nie uwagi, tak samo jak nie
zwraca się jej dotąd jeszcze na wiele bogactw ziemi, szczo-
drą ręką Stwórcy hojnie rozsianych w naszym kraju, a cze-
kających dopiero na jakiś umysł bystry, któryby przez
wydobycie tychże stworzył przemysł i podniósł dobro-
byt naszej ekonomicznie tak biednej dzielnicy.

Odkrycie źródeł Rymanowa jak wszystkich prawie
innych można nazwać przypadkiem. Oto ówczesny
właściciel Rymanowa JW. Stanisław Wojciech hr. Po-
tocki jadąc wieczorem dnia 16. sierpnia 1876 r. przez
rozległe kamieniste koryto rzeki Taby (bo drogi tam
wówczas nie było) dla kontroli swych lasów, spostrzegł
w łożysku jej obfite jakieś źródła, z których konie
i bydło pędzone do pojenia w tę stronę chętniej wodę
piło. Po pogłębieniu nieco tego miejsca i po przeko-
naniu się, że woda ta ma smak gorzkawo-słony, na-
sunęła mu się myśl, iż być może, że źródła te są
identycznymi z poblizkimi solankami iwonickimi. Gdy
zawezwany chemik technolog p. Tytus Sławik potwier-
dził to przypuszczenie, zabrał się natychmiast hr. Po-
tocki do przedwstępnych robót celem spożytkowania
odkrytych przez się źródeł mineralnych.

Ile trudu, nakładu pracy i kapitałów wymagało
takie przedsięwzięcie, rozumieć może tylko ten, kto
sobie nie tylko uprzytomni pierwotne położenie źródeł
w łożysku górskiego potoku, lecz także zna trudności,

jakie zwalczać się musi u nas przy stwarzaniu nowego przedsiębiorstwa.

Trzeba było przedewszystkiem źródła te od wody słodkiej odosobnić i miejsce ich wydobywania się utrwalić. Praca więc była nie małą; należało bowiem odwrócić bieg rzeki, a zarazem nowy tak zabezpieczyć, by rzeka przy znanej gwałtowności i kapryśności wód górskich do dawnego nie wróciła położenia. W tym celu nie tylko zmieniono koryto rzeki Taby, a nowe obwałowano, lecz także i obniżono je tak, że obecnie źródle mineralne, znajdujące się na prawym jej brzegu, leżą wyżej od najwyższego stanu wody w rzece. Powtórę źródła same po usunięciu jednometrowej warstwy żwiru i odsłonięciu skalistego dna, ujęto w grube cembrzyny z ciosowego kamienia, a dno bardzo starannie wybetonowano. Kamienia ciosowego dostarczyła sąsiednia góra zamkowa, przyczem przekonano się zapomocą oddzielnych badań (przez ługowanie i t. p.), iż woda zdrojowa na kamień ten nie oddziaływała. Do spojenia ciosów użyto cementu kufsteńskiego.

Pierwszy rozbiór chemiczny źródła wykonał p. Tytus Sławik w r. 1876, a następny w r. 1877 dr. Wesselsky, profesor techniki w Wiedniu. Rozbiory te odnosiły się jednak do źródła „Celestyny“, którą to nazwą obejmowano wszelką wodę mineralną, zawartą w ocembrowanym basenie.

Już wówczas sekcyja sanocka Tow. lekarzy galicyjskich wydała J.W. St. W. hr. Potockiemu następujące oświadczenie :

„Sanocka sekcyja Towarzystwa lekarzy galicyjskich na posiedzeniu dnia 15-go czerwca 1878 r. postanowiła wystawić świadectwo J. W. St. W. hr. Potockiemu, że uznaje nowo odkryte źródła wody mineralnej w Rymanowie jako szczawę żelazistą słono-alkaliczną, zawierającą brom, jod i lit, a to na podstawie rozbioru chemicznego, dokonanego przez dra Wesselsky'ego w Wiedniu, a dalej uznano tę wodę jako godną zająć znamienite miejsce w rzędzie naszych źródeł mineralnych i jako pomocniczą przy leczeniu żołądów, chorób skórnych i t. d.“.

Sanok, 25. czerwca 1878.

[Z Biura Sekcyi Sanockiej Towarzystwa Lekarzy Galicyjskich:]

Dr. Józef Wieńkowski
prezes

Dr. Marian Krzykowski
sekretarz

c. k. pensjonowany lekarz sztabowy

Dr. Władysław Skalski
zast. prezesa

c. k. lekarz powiatowy.

Pokazało się jednak następnie, że woda wytryskująca z różnych szczelin posiada skład chemiczny, jeżeli nie jakościowo, to przynajmniej ilościowo różny. — Wskutek tego delegat komisji balneologicznej, wielce około zdrojowisk krajowych zasłużony, Dr. Bolesław Lutostański, uznał za potrzebne zalecić rozdzielanie pierwotnego źródła na trzy nowe źródła, a zdanie to znalazło całkowite uznanie w opinii DDrów Cassiny, Riegera i Waina, przybyłych na miejsce z ramienia c. k. Namiestnictwa. — Na podstawie tej opinii po przeprowadzeniu analiz podzielono dwanaście tych wy-

pływów na trzy grupy i każdą z nich osobno ujęto w kamienną cembrynę, tak że wewnątrz dotychczasowego basenu utworzono trzy oddzielne studzienki, stanowiące obecnie istniejące źródła i nazwano je „Tytus”, „Celestyna”, „Klaudia”, na cześć Tytusa i Celestyny z hr. Zamoyskich hr. Działyńskich, jakoteż Klaudyi hr. Potockiej.

Po uskutecznieniu tego rozdziału źródeł przez p. T. Sławika — właściciela zdrojowiska JWni Stanisław i Anna hr. Potoccy zaprosili znakomitego uczonego i znawcę zdrojów mineralnych, któremu większa ich część w naszym kraju zawdzięcza swe rozbiory chemiczne — Prof. Dra. Bronisława Radziszewskiego — do przeprowadzenia dokładnej analizy chemicznej każdego z trzech źródeł z osobna. Rozbiorów tych dokonał on po dwukrotnym zwiedzeniu zdroju Rymanowa w r. 1880 i 1881, a rezultat swej pracy ogłosił drukiem w broszurze p. t. „Rymanów, rozbiór chemiczny wód lekarskich w Rymanowie”. Krosno 1881.

Również i starania właściciela o zezwolenie na otwarcie i oddanie zakładu kąpielowego w Rymanowie do publicznego użytku, zostały wreszcie pomyślnie ukończone nadaniem koncesyi z c. k. Namiestnictwa do L. 22, 605 w dniu 14 maja 1881 r.

Jakkolwiek już od samego prawie odkrycia źródeł korzystano z ich leczniczego działania (w r. 1877 przeszło 300 osób) — to jednak dopiero rok 1881, w którym zakład urzędownie otwarto, należy uważać za właściwy jego początek.

W szybkim odtąd biegu rozwija się młody zakład, chcąc nie tylko dorównać ale i niejednem wyprzedzić swe starsze siostrzyce. Praca około zalesienia pustej kamienistej doliny, budowa dróg, mostów i ścieżek spacerowych szła równoległe z budową łazienek i domów mieszkalnych.

Już w lipcu 1881 roku widzimy bardzo skromny wówczas i młodziutki zakład Rymanowa na wystawie III. zjazdu lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie odznaczony wysoką nagrodą, jakiej żaden inny zakład zdrojowo-kąpielowy wówczas nie otrzymał — wielkim srebrnym medalem — za znakomite a w krótkim czasie osiągnięte rezultaty. I rzeczywiście zasłużył sobie na to. — W roku 1882 zakład posiada już 8 domów, 11 kabin łazienkowych o 14 wannach, wysyła rocznie 1000 flaszek wody mineralnej, a liczba gości wynosi 454 osób. Od roku 1883 grywa stała kapela cygańska.

Rok 1884 smutnie się zapisał w kronice zakładu; 21 stycznia bowiem umiera w Krakowie twórca i właściciel jego ś. p. Stanisław Wojciech hr. Potocki.

Nie danem mu było niestety cieszyć się dłużej skutkami swej mozolnej pracy i patrzeć na pomyślne dalsze jej losy. Od czasu bowiem otwarcia w dniu 20. stycznia tegoż roku ruchu kolejowego na linii t. zw. transwersalnej, miały one być coraz to pomyślniejsze.

Osierocony młody zakład pozostał teraz w rękach JWnej Anny z hr. Działyńskich hr. Stanisławowej Potockiej i Jej to gorliwej i umiejętnej pracy zawdzięcza Rymanów swoje dzisiejsze stanowisko.

Mimo świeżej głęboko odczutej żałoby nie ustawano wcale w pracy nad podniesieniem zakładu. Postęp świadomy celu znaczył się z dniem każdym. Szybko podążano do postawienia zdrojowiska w krótkim czasie obok pierwszorzędnych krajowych. Bliskie sąsiedztwo licznych zdrojowisk wytwarzało szlachetne współzawodnictwo i nakazywało w nowych planach unikać ich błędów, w czym obok innych warunków i samo położenie – szczęśliwe było znaczną ku temu pomocą.

W tym samym roku przybyło kilka domów mieszkalnych, dobudowano 12 kabin kąpielowych (razem 26), a wysyłka wody mineralnej wzrosła do 1600 flaszek rocznie.

W r. 1885 dla uczczenia pamięci nieodżałowanego twórcy zdrojowiska śp. Stanisława hr. Potockiego postawiono w parku obok źródeł pomnik ich odkrywcy, kuty w piaskowcu, dłuta rzeźbiarza Piątkowskiego z Rymanowa.

Na rok 1885 przypada także początek utworzenia Pierwszej krajowej leczniczej kolonii dla dzieci w Rymanowie. Oto w dniu 15. sierpnia tegoż roku pod protektoratem JWnej Anny hr. Potockiej, a pod przewodnictwem WP. Włodzimierza Gniewosza zorganizowano komitet stały i spisano akt założenia. Już w następnym roku 1886. zjechała kolonia (23 dzieci) do zdrojowiska i znalazła tymczasowe pomieszczenie w ofiarowanym przez Annę hr. Potocką baraku, położonym w bliskości domu zwanego „Paką” — dopóki w 5 lat później do własnego nie przeniosła się budynek.

W tymże roku nowe dla zakładu zyskano zdobycze. Wybudowanie gościńca gminnego I. klasy z Rymanowa miasta do Deszna i dalej strategicznej drogi do Jaślik — ulepszyło znacznie komunikację na tej przestrzeni, zaprowadzenie zaś sezonowego urzędu pocztowego i telegraficznego w samym zakładzie odpowiedziało koniecznej potrzebie licznych już teraz gości kąpielowych.

Co do liczby domów, to ona stale i szybko się zwiększa. Dawne prymitywne przysłonięcie źródeł zmieniono na gustowny pawilon według planów Wdowiszewskiego, naówczas architekty miejskiego w Sanoku. Ilość kabin kąpielowych zwiększono o 6, a w roku następnym ustawiono po 2 wanny w każdym przedziale.

W uznaniu zasług, położonych w pracy około Zakładu, przyznał komitet Wystawy krajowej w Krakowie 1887. właścicielce medal brązowy komitetu.

W r. 1888 rozpoczęto budowę murowanej kaplicy zakładowej, któraby mogła pomieścić znaczniejszą ilość osób (900) aniżeli prowizoryczna kapliczka drewniana, pamiętająca początek zakładu. Rozpoczęto również i budowę „Dworca gościnnego”, tego budynku niezbędnego dla każdego zdrojowiska. Obie te budowy jak i wiele innych w zakładzie przeprowadzano według planów ówczesnego dyrektora zakładu p. Stanisława E. Radzikowskiego.

Z końcem roku 1889 dobytek w postępie wcale

ładnie się przedstawiał. Domów mieszkalnych porządnie i wygodnie umeblowanych, jak pisze w swej broszurze E. Radzikowski, było w zakładzie 10 o 210 pokojach, nie licząc domków wieśniaków, gdzie mogła znaleźć pomieszczenie ludność uboższa. Liczba gości przekraczała w tym czasie tysiąc. W „Dworcu gościnnym” jest sala balowa, w której 2 razy w tygodniu odbywają się zabawy z tańcami przy dźwiękach nowej orkiestry z 9 członków złożonej pod dyktando p. Klimy z Brzeżan. Aż dotąd odbywały się większe zebrania i zabawy w parterowej sali willi „pod Gołąbkami”, później w hali „pod Matką Boską”. Obok sali balowej jest scena do przedstawień teatralnych i koncertów, a nadto obszerna sala restauracyjna, czytelnia oraz sala bilardowa.

Restauracyj jest 2, z których jedna znajduje się „w Dworcu gościnnym”, druga zaś w domu, zwanym „Mleczarnia”.

W tymże roku otwarto stałą aptekę na czas sezonu, wybudowano rzeźnię, przeprowadzono również liczne ścieżki spacerowe, urządzono kąpiele rzeczne i zimne natryskowe na Czarnym potoku, który w tym celu zamknięto wysokim murem.

Zwiększona frekwencja osób i większe zapotrzebowanie kąpieł mineralnych spowodowały, że ilość łazienek zwiększono. Liczba ich wynosiła w 1890 r. 46 o 77 wannach.

Szósty Zjazd lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie w r. 1891, połączony z wystawą, obdarzył Zakład nową nagrodą, przyznając temuż „za ciągły postęp w otrzymywaniu przetworów leczniczych i za starania o wydoskonalenie urządzeń kąpielowych i zdrojowych” wielki srebrny medal.

Rok 1893 — to rok klęski żywiołowej dla Zakładu. Dnia 11 sierpnia popołudniu powódź, spowodowana nagłym wezbraniem górskich potoków, nawiedziła zdrojowisko. Woda zabrała wszystkie mosty, a przerwawszy wały ochronne, ruszyła na zakład, burząc i niszcząc pracę ludzką wydarte i na park przeobrażone jej łoża.

Zaledwo się otrząść zdołano po tej klęsce, gdy już w następnym roku pojawiła się epidemia cholery, trwająca prawie cały rok w naszym kraju.

Zrozumiałą jest rzeczą, że klęski te ujemnie wpłynęły na frekwencję gości, a Zakład odczuł podwójnie te straty.

W takim to czasie kontraktem kupna z dnia 4 czerwca 1894 przeszedł Zakład na własność Jana hr. Potockiego, najstarszego syna ś. p. Stanisława i Anny hr. Potockich. Nowy młody właściciel, pełen zapału do pracy mimo tylu nieprzyjavných warunków, zabrał się energicznie do naprawy szkód wyrządzonych.

Obwałowanie rzeki trwale wzmocniono, nowe mosty rzucono i cały Zakład w krótkim czasie uporządkowano. Za to też komitet powszechny „Wystawy krajowej” we Lwowie w r. 1894 odznaczył zarząd Zakładu srebrnym medalem „za gorliwe starania koło podniesienia tego zdrojowiska.”

Prócz tych robót krążyło się również w sprawie

dalszej budowy willi, łazienek i nowych budynków. W r. 1894 wystawiono w miejscu zniszczonej pożarem solarni, mieszczącej się dotąd obok źródeł po wschodniej ich stronie, nową murowaną na tym miejscu, gdzie obecnie stoi. Łazienki do kąpeli rzecznych i spadowych, zabrane powodzią, przeniesiono nad staw obok tartaku. Rzeźnię naprawiono i wstawiono cementową posadzkę, jakoteż postawiono nową, wzorowo urządzoną lodownię wraz z jatką (1895).

W roku tym założono również nowy park za „Dworcem gościnnym“. Sprowadzono przyrządy do napełniania flaszek wodą mineralną i zakupiono maszynę do korkowania tychże.

Wreszcie przynaglono Wydział powiatowy do ukończenia wspólnej budowy wielkiego mostu wiszącego, systemu inżyniera Ibiańskiego nad rzeką Tabą (w roku 1896). Most ten wiszący z drzewa budowany ma długości 34 metry. W dniu 4 sierpnia tegoż roku odbyło się uroczyste poświęcenie wykończonych budynków kolonijnych, mogących pomieścić 150 dzieci.

W r. 1897 wystawiono i urządzono „Leliwę“ najładniejszą willę zdrojowiska.

W r. 1899 przez cały sezon wychodził Tygodnik (co niedziela) pod tytułem „Rymanów-Zdrój“, zawierający utwory pióra bawiących gości i informacje.

Po tych pracach sięgnięto po nowe laury i otrzymano je. Oto w roku 1900 Zjazd lekarski w Krakowie przyznał Zakładowi rymanowskiemu „złoty medal“. Liczba gości, przekroczywszy 2000, wzrastała się z każdym sezonem, a że stare łazienki mniej odpowiedniami się okazały, przystąpiono do budowy nowych łazienek w r. 1902; na razie jedno tylko skrzydło wykończonem zostało. Obecnie liczą łazienki 53 przedziałów o 105 wannach.

Wystawiono również w odosobnionem miejscu mały budynek o trzech pokojach i kuchni, a służący w razie potrzeby za pawilon izolacyjny.

Dla udogodnienia gościom szybkiego porozumiewania się wzajemnego z Zarządem, utrudnionego rozległością zakładu, zaprowadzono na wiosnę r. 1902 sieć telefoniczną. Na rok 1903 przypada budowa nowego kiosku dla orkiestry zdrojowej, liczącej obecnie 12 członków. Aż do tego czasu orkiestra koncertowała w godzinach popołudniowych w jednym z podsieni wielkiej werandy „Dworca gościnnego“.

W tym samym roku następuje pewna zmiana w ustroju zdrojowiska. C. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym w myśl ustawy krajowej z dnia 4. kwietnia 1891 wydało rozporządzeniem swem z dnia 3. lipca 1903 statut dla Rymanowa-Zdroju, mocą którego sprawami zdrojowiska jako takiego ma odtąd zawiadywać komisya zdrojowa.

Komisya, w skład której wchodził dr. Jacek Jabłoński c. k. lekarz powiatowy z Sanoka, Władysław Wiktor, właśc. dóbr w Sękowej Woli, Jan hr. Potocki, właściciel Rymanowa-Zdroju, A. Mang, przełożony obszaru dworskiego, J. Bolanowski, wójt gminny Posady Górnej i dr. Eugeniusz Wajgiel, jako lekarz zdrojowy —

Wykaz statystyczny.

W roku	Ilość osób	Łazienki gabinet	Ilość wanien	Wydanych kąpiel	Wody mineralnej flasz.	Soli mineralnej klg.	Ługu pokryw statycznego flaszek	Mułu pokryw statycznego klg.
1881	160	14	14	3022	700			
1882	454	14	14	6110	1000			
1883	462	14	14	6309	1300			
1884	477	26	26	8698	1600			
1885	527	26	26	10431	1550			
1886	651	32	32	13122	1700			
1887	805	32	63	16543	1650			
1888	959	32	63	18345	1820			
1889	1133	32	68	21870	2000			
1890	1320	46	77	22418	2940			
1891	1155	46	77	23757	2650			
1892	1299	46	77	22138	2588			
1893 ¹⁾	1202	46	77	19334	2200			
1894 ²⁾	1091	46	77	15546	2000	500		
1895	1362	46	77	17972	2540	500		
1896	1613	46	77	19050	2600	500		
1897	1594	46	77	19659	2700	540		
1898	1670	46	77	19968	3000	580	70	90
1899	1915	46	77	22990	3500	596	78	130
1900	2101	46	77	23108	3600	1020	105	145
1901	2352	46	77	24213	4300	1418	135	165
1902	2386	53	105	24300	6800	1500	150	178
1903	2399	53	105	21453	8800	1500	180	200
1904	2495	53	105	21585	8900	1500	190	210
1905	2514	53	105	24956	8950	1500	205	250

¹⁾ Epidemia.

²⁾ Cholera w Galicyi.

o'dbyła swe pierwsze posiedzenie w dniu 17. maja 1904 r. a następnie prawie co miesiąc, spisując szczegółowo protokoły swych obrad i czynności.

Przy końcu roku 1905 zaprowadzono stały urząd pocztowy (Rymanów 2), czynny rok cały, przez co usunięto wreszcie dość znaczną niewygodę, odczuwać się dotąd niestety dającą, z powodu nazbyt późnego zwykle otwierania poczty sezonowej.

Zwolna, lecz ciągle postępując, osiągnął Zakład z tym rokiem dość pokaźne cyfry statystyczne, za małe może jednak w stosunku do swych warunków zdrojowych.

Tak się przedstawia w swym dziejowym rozwoju Rymanów-Zdrój — w 30 latach swego istnienia. Że wielkie były braki rzeczy w zdrojowisku niezbędnych, a choćby te, o których nie wspominam, temu nie przeczę. Ale nie tylko jednemu Rymanowowi, jako miejscu kąpielowemu, wytknąć je można — mimo to chorzy, szukający zdrowia, tu je znaleźli, a serdeczna go-

ścinność, trudna do odszukania za granicą Polski, przy szczerzej osobistej troskliwości o dobro chorych tak przezacnej całej rodziny hr. Potockich — wynagradzały nieraz stokrotnie te braki. Wzorowy ład i czystość jako też i kierownictwo, spoczywające zawsze w rękach właścicieli, odznaczać je będą zapewne i nadal dla dobra chorych i na pożytek dla naszej Ojczyzny.

Wykaz domów w rejonie zdrojowym.

Rok powstania	Nazwa lub godło domu	Ilość pokoi	Ilość kuchni	U w a g a
1865	Dom Hryca Rudawskiego	2	1	Własność prywatna.
1867	Maśnika Franciszka .	1	1	" "
"	Niemczyka Bartłomieja	1	1	" "
"	Franciszka Niemczyka	1	—	" "
"	Wawrzyńca Golowskiego	1	—	" "
"	Oberca Piotra . . .	2	1	" "
"	Smereckiego Wasyla	3	1	" "
"	Malinowskiego Pawła	3	1	" "
"	Seniuthy Jana . . .	3	1	" "
1867	Dom Dańka Berdla .	4	1	" "
1868	Dom Majerowicza .	4	1	" "
1868	Dom Wasyla Smereckiego	2	1	" "
1870	Dom Piotra Smereckiego	2	1	" "
1870	Dom „pod Lipą” . .	2	1	" "
1870	Leśniczówka . . .	9	2	" "
1880	Dom Zielony . . .	6	2	Pierwotnie karczma i zajazd, przebudowana w r. 1886. Od r. 1904 mieszkanie lekarza zakładowego.
1881	Willa „pod Kościuszką” (dawniej zwana „Paką”)	29	1	Pierwszy budynek mieszkalny dla gości kąpielowych mieścił w sobie w parterze zarząd, tam, gdzie obecnie apt., restauracye, i urząd poczt. do r. 1903.
1881	Willa „pod Opatrznością”	20	2	W r. 1906 przeszła na własność zakładu.
1882	Willa „pod Gołębkiem”	14	1	Od roku 1882 mieściła w sobie restauracyę i sale zabaw w parterze, aż do czasu przeniesienia tychże do „Dworca gościnnego”.
1882	Willa Zofii	19	1	Własność prywatna.

Rok powstania	Nazwa lub godło domu	Ilość pokoi	Ilość kuchni	U w a g a
1882	Barak	—	—	Pierwotnie znalazła tam pomieszczenie kolonia lecznicza, później mieszkała dla ubogich chorych. Zniesiony w r. 1906.
1882	Willa „Lutnia“	20	1	Od r. 1888 mieszkania i sala ćwiczeń muzyki zakład. Przebudowana w 1906.
1883	Dom piekarza	—	—	Piekarnia.
1884	Dom Andrzeja Zawoj- skiego t. z. „Kuczki“	—	—	Zniesiony w r. 1886.
1884	Willa „pod św. Józefem“ Szymona Smerckiego	10	1	
1885	Dom „pod Gwiazdą“	—	—	Początkowo mieściła się mleczarnia i zajazd dla fiakrów. W r. 1888 przebudowany.
1886	Willa „pod Matką Boską“	33	2	Własność prywatna.
1886	Dom Branda „pod Różą“	9	1	„ „
1886	Dom „pod Góralem“	12	1	—
1886	Willa „Krakus“	12	2	Własność prywatna.
1886	Willa „Globus“	18	2	„ „
1887	Willa „Biały Orzeł“ . .	22	1	„ „
1889	Dworzec „Gościnny“	12	—	—
1891	Willa „Pogoń“	20	1	—
1892	Willa „pod Aniołem Stróżem“	12	1	Własność prywatna.
1892	Zarząd	9	1	Pierwotnie przeznaczony był na karczmę, po przeniesieniu karczmy do Gospody mieści kancel. zakładowej i mieszk. zarządcy. Mieścił się tu także handel Karola Disla do r. 1898. Od r. 1903 zajmuje te ubikacje urząd pocztowy i telegraficzny.
1893	Dom Szwarca	5	1	Własność prywatna.
1893	Dom Śliwki	8	1	„ „
1894	„Zacisze“	7	1	Prócz pokoi gościnnych początkowo mieścił się tam także posterunek żandarmerii.
1896	„Lira“	4	1	Od r. 1896—98 przez 3 lata mieszkanie dla muzyki zakładowej, w r. 1897 przeszła na własność zakładu.
1896	Willa „Nagłowice“ . . .	9	2	Własność prywatna.
1897	„Leliwa“	30	2	„ „
1899	„Wasylówka“	4	1	„ „
1900	Willa „Józefy“	5	1	Własność prywatna.

*Jeden z budynków dawnej „Kolonii Lwowskiej” (z końca XIX w.), obecnie szkoła
Domu Wczasów Dziecięcych. Fot. Jerzy Wygoda.*

Sanatorium „Krystyna“ (lata 20. XX w.). Fot. Jerzy Wygoda

DOM ZARZĄDU.

Pora kąpielowa

Komunikacja

Połączenia kolejowe

Rok powstania	Nazwa lub godło domu	Ilość pokoi	Ilość kuchni	U w a g a
1900	Dom Bolanowskiego Józefa	4	1	" "
1900	Dom „pod św. Janem” Franciszka Bula-nowskiego	6	1	" "
1900	Willa „Krzyż”	4	1	" "
1901	Dom izolacyjny . . .	3	1	—
1902	„Świtezianka”	22	—	—
1904	Dom Bolanowskiego Franciszka	3	1	" "
1904	Dom „pod Sobieskim”	4	1	" "
1904	Dom Ładomira Sme-reckiego	4	1	" "
"	Dom Bolanowskiego Wojciecha	2	1	" "
1905	Dom Niemczyka Woj-ciecha	2	1	" "
	Razem	434	53	

CZĘŚĆ INFORMACYJNA

Pora kąpielowa

trwa od 20-go maja do 20-go września i dzieli się na 3 sezony:

- I. od 20 maja do 20 czerwca
- II. „ 21 czerwca „ 20 sierpnia
- III. „ 21 sierpnia „ 20 września

Komunikacja.

Stacja kolei żelaznej: Rymanów.

Czas jazdy koleją ze Lwowa: przeciętnie 6¹/₂ godz.

z Krakowa: „ 7 „

z Buda-Pesztu: „ 15 „

Połączenia kolejowe z Rymanowem

ze Lwowa: przez Sambor, Chyrów, Nowy Zagórz lub przez Przemyśl, Chyrów, Nowy Zagórz.

z Krakowa: przez Tarnów, Stróże, Jasło.

z Warszawy: koleją warszawsko - wiedeńską i do Krakowa, a ztamtąd jak wyżej.

z Buda-Pesztu: przez Möre-Laborcz, Nowy Zagórz. lub przez Orków-Stróże.

UWAGA: Przy wszystkich niemal pociągach są wagony wprost idące, umożliwiające jazdę bez przesiadań.

Ceny jazdy koleją i odległość w klmtr.

Lwów—Rymanów.	K l a s a			
	I.	II.	III.	
207 klm. przez Sambor	17.50	10.50	5.80	} p. os.
231 „ „ Przemyśl	20.—	11.90	6.50	
p. posp. do Przemyśla z Przemyśla osobowy.	23.30	14.10	7.60	

Kraków—Rymanów.	K l a s a			
	I.	II.	III.	
230 klm. przez Tarnów-Stróże	19.20	11.40	6.30	p. o.
p. posp. do Tarnowa z Tarnowa osobowy.	21.90	13.20	7.20	

Powozy i wózki

jakoteż wozy pod rzeczy są zawsze na dworcu kolejowym Rymanowa przy każdym pociągu. W Rymanowie Zdroju mają swe stanowiska w „Gospodzie“.

Zamówienia na podwozy, uskutecznia się przez Zarząd zakładu.

Za jazdę z dworca kolei do zakładu płaci się:

za powóz całokryty	Kor. 6.—
za powóz półkryty na 4 osoby „	5.—
za wózek parokonny	„ 3.—
za wózek jednokonny	„ 2.40
za wóz pod rzeczy	„ 3.—

Ceny są stałe.

Wszelkie zażalenia w sprawie podwodów wnosić należy do Zarządu.

Drogę od dworca kolejowego do zakładu (9 klm.) przebywa się podwodami w 45 minutach.

W zakładzie obowiązuje czas środkowo-europejski.

Adresy i godziny urzędowe władz i urzędów.

Zarząd zdrojowy: Dom Zarządu: godziny urzędowe od 9—12 i od 3—6. W niedziele i święta od 8—9, 10—12 i od 3—5.

Biuro meldunkowe oraz wywiadowcze tamże.

Kasa zdrojowa tamże.

Przełożęństwo obszaru dworskiego tamże.

Kasa sprzedaży biletów kąpielowych w kiosku obok łazienek. Godziny urzędowe od 7—12 przed poł.

Kasa sprzedaży biletów gry na fortepianie tamże.

„ „ „ kąpeli rzecznych w ogrodzie około tartaku.

„ „ „ wagowych w łazienkach II. klasy.

Lekarz zdrojowy (zakładowy) „Dworzec gościnny“ od godz. 10—11 i od 4—5.

C. k. Urząd pocztowy i telegraficzny. Godz. urzędowe od 8—12 przed połud. i od 2—6 po południu.

Ceny jazdy

Powozy

Czas

Adresy i godz. urzędowe

W niedziele od 8—11 przed połud. i od 3—4 po połud.

Poczta listowa i przesyłkowa przychodzi i odchodzi z Rymanowa 3 razy na dzień.

Listy wybiera się ze skrzynek 3 razy dziennie, a to: o godz. 11:15 rano, 4:15 po połud. i 7:15 wieczorem.

Telefony w willach zakładowych.

Stacya centralna mieści się w zarządzie, otwarta od godziny 8—6, po za temi godzinami istnieje połączenie między „Dworcem gościnnym“ a „Gospodą“.

Urząd gminny: dom wójta Bolanowskiego.

C. k. posterunek żandarmeryi w willi „Góral“.

Strażnica pożarna: Dom Zarządu.

Adresy władz i urzędów po za obrębem Rymanowa Zdroju.

C. k. Starostwo i Rada powiatowa Sanok.

C. k. Sąd powiatowy Rymanów, miasto.

C. k. Notaryat Rymanów, miasto.

Agencja „Krakowskiego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń“ Rymanów miasto.

Kościół

Kościół.

Kaplica zakładowa, w której codziennie odprawia się nabożeństwo.

Kościół i parafia rzym.-katolicka w Rymanowie mieście.

Cerkiew i parafia gr.-kat. w Desznie.

Źródła

Źródła

otwarte są codziennie od godziny 5—12 i od godziny 2—7. Tamże ogrzewalnia wód mineralnych i sprzedaż mleka do picia z wodą mineralną w godz. rannych.

Łazienki

Łazienki

podzielone są na 3 klasy.

Kąpiele wydaje się od godz. 6-tej rano do 1-ej po południu w sezonie środkowym także i po poł. od godz. 3-ej do 5-ej. Waga do ważenia osób znajduje się przy łazienkach II. klasy. Bilet do jednorazowego zważenia kosztuje 6 hal.

Apteka

Apteka

P. W. Haładewicza zaopatrzona we wszystkie środki lecznicze, jakoteż wody mineralne krajowe i zagraniczne, jest filią apteki w mieście.

Hotel

Hotel

„Dworzec Gościnny“.

Mieszkania

Mieszkania

są w cenie od 1 Kor. do 10 Kor.

Ceny mieszkań i kąpiei w I. i II. sezonie są znacznie niższe dla zamieszkujących wille zakładowe.

W wielu willach istnieją kuchnie do użytku gości,

chcących prowadzić je we własnym zarządzie. W willach zakładowych obowiązuje czas najmu dzienny. W większej ilości will prywatnych mieszkania wynajmuje się na „sezon“, czego jednak zalecać nie można. W razie zaś wynajęcia tamże mieszkania, omówić należy dokładnie czas najmu, cenę, wszelkie dodatki w meblach, obsłudze, światło, opał, a wreszcie użycie kuchni wspólnej lub osobnej. Najdogodniej zamawiać mieszkania listownie w zarządzie według skorowidza, albo też po przybyciu do Zakładu zająć do „Dworca gościnnego“ i wybrać sobie osobiście odpowiednie mieszkanie. W mieszkaniach z obsługą do obowiązków tejże należy:

- 1) Zamiatanie pokoi.
- 2) Przyniesienie wody w karafe.
- 3) Wylewanie wody z naczyń.
- 4) Stanie łóżek.
- 5) Czyszczenie sukni i obuwia.

Wszelkie wysyłanie służącej na robienie sprawunków, lub do restauracji po obiady i kolacje, miejsca mieć nie powinno. Również służąca nie powinna być używaną do gotowania potraw i prania bielizny.

UWAGA: §. 12 Statutu:

Właściciele mieszkań, wynajmowanych gościom, obowiązani są natychmiast po przybyciu gościa podać mu blankiet lub kartę meldunkową, dopilnować wypełnienia przez niego dokładnie wszystkich rubryk tej karty i przestać ją w ciągu 24 godzin, licząc od chwili przybycia gościa, Zarządowi zdrojowemu, komisarzowi zdrojowemu lub osobie, przez komisję do przyjmowania kart meldunkowych upoważnionej.

Najdalej w 24 godzin po wyjeździe lub przeprowadzeniu się gościa winien właściciel mieszkania donieść o tem komisarzowi lub zarządowi zdrojowemu i złożyć kartę meldunkową z podaniem miejsca i kierunku wyjazdu lub przeprowadzenia się.

W razie zaniedbania tego obowiązku będą wynajmujący mieszkania pociągnięci do odpowiedzialności przez właściwą władzę w myśl przepisów meldunkowych, a nadto winni są zwrócić komisji zdrojowej szkodę, przez ich zaniedbanie wynikłą, względnie uiścić takse, o ile osoba niemeldowana obowiązana była do jej płacenia.

Restauracje i cukiernie.

Pierwszorzędna mieści się w „Dworcu Gościnnym“.

Drugorzędna w willi pod „Gwiazdą“.

Restauracja izraelicka mieści się w „Gospodzie“.

Wyrąb i sprzedaż mięsa

odbywa się na miejscu w rzeźni zakładowej.

Piekarz

katolik, w domu własnym obok Zarządu.

Restauracje
i cukiernie

Wyrąb
i sprzedaż
mięsa

Piekarz

Fryzyer

Fryzyer
w kiosku obok łaźni.

**Praczk
i rzemieśn.**

Praczk tudzież najpotrzebniejsi rzemieślnicy
są podczas sezonu stale w Zakładzie.

UWAGA: Każdy rzemieślnik, praczka i t. d. mają wydane przez komisję zdrojową karty, upoważniające do wykonywania swego zawodu w obrębie zdrojowiska, służące im zarazem za legitymację, którą zawsze na żądanie winni okazać.

Opał do kuchni nabyć można w zarządzie dóbr.

Targi

Targi

odbywają się w Rymanowie w każdy poniedziałek, o ile nań święto nie przypada. Jarmarki zaś 3 razy do roku a to: 25/7, 9/9 i 6/12.

Lista gości

Lista gości

z alfabetycznem zestawieniem osób wychodzi przez cały czas trwania sezonu (w sezonie głównym co 10 dni).

Muzyka

Muzyka zdrojowa

złożona z 12 członków grywa stale przez cały sezon rano przy źródle, a po południu w pawilonie obok „Dworca Gościnnego“.

**Czytelnia
i zabawy**

Czytelnia gazet

mieści się w „Dworcu gościnnym“.

Odczyty, koncerty, przedstawienia teatralne, festyny, tombole, wycieczki i t. p., urządzone bądź przez komisję zdrojową, bądź przez osobne komitety, ogłaszają każdorazowe afisze.

Reuniony (zabawy z tańcami lub raut) odbywają się w każdą niedzielę w wielkiej sali „Dworca gościnnego“. Początek tychże zwykle o godz. 8 wieczorem, koniec punktualnie o godz. 12 w nocy.

W najbliższej przyszłości zamierza zarząd urządzić plac do gier i zabaw ruchowych, jakoteż i ćwiczeń gimnastycznych w parku obok „Dworca gościnnego“.

Przechadzki

Przechadzki.

	czas drogi od źródła	barwa drogo- wskazu
1. Do tartaku	20 min.	biała
2. Do Wołuszowej (do cerkiewki)	1 godz.	biała
3. Przez Żabią Górę na Dział i do Hubina	g. 1:15 do godz. 1:30	czerwona
4. Do Deszna	45 min.	gościńcem od „Dw. zdroj.“
5. Do Kamieniołomu	10 min.	żółta
6. Na górę „Posadzką“	1 godz.	żółta
7. Do Wólki	1½ godz.	żółta
8. Do kościółka w Klim- kówce	1½ godz.	żółta
9. Do Iwonicza	2 godz.	żółta

11. Na Kalwaryę 1 godz. } zielona
od szkoły lud. w Po-
sadzie Górnej
12. Do Rymanowa (miasta)
3 km. 45 min. gościńcem od
zarządu.

Wycieczki końmi.

1. Do Odrzykonja i Prządek przez Korczynę i Kro-
sno — całodniowa.
2. Do Krosna — półdniowa.
3. Do kopalni nafty w Potoku — jednodniowa.
4. Do Daliowej — półdniowa.
5. Przez Daliowę do pustelni św. Jana, Dukli i Wie-
trzna — całodniowa.
6. Do Jaślick — półdniowa.
7. Do Czertesza na Węgry przez Jaślicka — całodniowa.
8. Do miejsca Piastowego — półdniowa.
9. Do Iwonicza — półdniowa, końmi w jedną stronę
1 godz. 15 min.
10. Do Sanoka — całodniowa.
11. Do Rudawki Rymanowskiej nad Wisłok (źródła
nafty) — półdniowa.
12. Do Starej Wsi — jednodniowa.

Przechadzki

**Wycieczki
końmi**

CENNIK ZDROJOWY.

Taksa zdrojowa.

§ 10. statutu:

Fundusz kuracyjny powstaje:

a) z taks pobieranych od gości; komisya ma prawo pobierać od gości przebywających dłużej nad 3 doby w obrębie rejonu zdrojowego po 8 koron od osoby, względnie po 14 koron od każdej rodziny;

b) z opłat od przedsiębiorstw, widowisk, zabaw, koncertów, przedstawień i t. p.

Komisya ma prawo od wszelkich przedsiębiorstw w rejonie zdrojowym, które ciągną zyski z gości, pobierać opłatę od 1 kor. do 40 kor. za cały sezon; a zatem od kupców, przekupniów, domokrażców, rzemieślników, dostawców żywności, restauratorów, woźniców fiakierskich i t. p. przedsiębiorców, oraz od wynajmujących mieszkania gościom i to według swego uznania co do wysokości tej opłaty w każdym poszczególnym wypadku;

c) z opłat pobieranych za używanie urządzeń, utrzymywanych kosztem funduszu kuracyjnego;

d) z grzywien, jakieby na rzecz funduszu kuracyjnego przyznano — wreszcie:

e) z datków dobrowolnych i zapisów.

W razie potrzeby udaje się komisya o przymusowe ściągnięcie taks, opłat lub naznaczonych grzywien jako kary do władzy politycznej w myśl cesarskiego patentu z d. 20 kwietnia 1854 Dz. p. p. Nr. 96.

§ 11. statutu:

Od opłacania taksy wolni będą:

- a) lekarze, ich żony i dzieci;
- b) wojskowi w czynnej służbie pozostający aż do stopnia kapitana;
- c) ubodzy, zaopatrzeni świadectwem prawnem, potwierdzonem przez c. k. Starostwo; ale tylko w czasie I. i III. sezonu kąpielowego (w myśl okólnika c. k. Namiestnictwa z dnia 7 marca 1898 l. 7427);
- d) dzieci i funkcjonariusze, należący do I. krajowej „kolonii leczniczej w Rymanowie“;
- e) służba obojej płci, niższego stopnia (przy sposobności wykonywania usług swym chlebowodawcom w zakładzie przebywającym).

Nawet ubodzy, zaopatrzeni w świadectwa ubóstwa, nie mogą liczyć na żadne uwzględnienia w II. sezonie.

Ceny kąpieł

Ceny kąpieł mineralnych

		w I. i III. sezonie		w II. sezonie	
		2 k.	— h.	2 k.	40 h.
I. Kl.	Kąpiel cała	1	—	1	60
„	„ dziecięca	—	—	—	—
II. Kl.	„ cała	1	40	1	80
„	„ dziecięca	—	80	1	20
III. Kl.	„ cała	1	—	1	20
„	„ dziecięca	—	60	—	80

Kąpiele nasiadowe są w cenie dziecięcych.

Za dodatki lecznicze do kąpieł opłaca się osobno.

Użycie gabinetu dozwolonem jest na czas jednej godziny.

W razie nie zajęcia łazienki w oznaczonym czasie przepada ważność biletu.

Cena kąpieł rzecznych lub tuszu
wynosi 20 hal. od osoby.

Ceny wód

Ceny rymanowskiej wody, soli, ługu i mułu
są następujące:

a) flaszka wody rymanowskiej z któregośkolwiek źródła 50 hal., (przy wysyłce w pakach 20, 30, 40 i 50 butelek).

b) Sól do zewnętrznego użytku za 1 kg. 3 kor. (rub. sr. 1 kop. 30, Mk. 2 fen. 50); w słojach szklanych $\frac{1}{2}$ kg. 1 kor. 70 hal.

c) Sól do wewnętrznego użytku (krystaliczna, w słojach szklanych) za 1 słoje $\frac{1}{4}$ kg. 1 kor. (1 mk., 45 kop.)

d) Ług pokrystaliczny za flaszkę $\frac{3}{4}$ litr. 1 kor. 20 hal.

e) Muł pokrystaliczny za 1 kg. 40 hal.

Cena biletów
wagowych

Cena biletów wagowych
6 hal.

Cena gry na
fortepianie

Cena biletów gry na fortepianie
za godz. wynosi 50 hal.

Cennik jazdy

Cennik jazdy

obowiązujący podczas sezonu kąpielowego w Rymanowie od 20 maja do 20 września.

1. Z dworca kolejowego w Rymanowie do Zakładu lub odwrotnie płaci się: za powóz całokryty 6 kor., za powóz półkryty 5 kor., za wózek parokonnny 3 kor., za wózek pod rzeczy 2 kor. 40 hal.

UWAGA. Powozy lub wózki do dworca kolejowego i z powrotem, zamówione przez gości, w razie gdy gość wyjeżdża na spotkanie mających przybyć osób, liczą się: powóz całokryty 8 kor., półkryty 6 kor., wózek parokenny 5 kor.

II. Do miasta Rymanowa i na przejażdżki: za jedną godzinę (powóz całokryty) 2 kor. 40 hal., półkryty 2 kor., wózek parokonny 1 kor. 60 hal.

III. Do Zakładu zdrojowego w Iwoniczu z Zakładu Rymanowskiego: za powóz półkryty 8 kor., za wózek parokonny 6 kor. Za przetrzymanie koni po godz. 10 wieczór należy dopłacić 2 kor., tak od powozów, jakoteż od wózka. Na wycieczkę przeznaczają się 6 godzin. Do powozu nie można brać więcej nad 5 osób, licząc z furmanem, na wózek 6 osób, łącznie z furmanem.

Do Krosna, Odrzykonía, kopalni nafty w Potoku, w Wietrzníe i Bóbrce, do Dukli i Starej Wsi godząc fiakra, należy dla uniknięcia wyzysku, porozumieć się z tymże w obecności Zarządu.

Ceny w restauracjach.

Ceny w restauracji pierwszorzędnej w „Dworcu Gościennym” równe są cenom odpowiednich restauracji lwowskich.

W restauracji II-gorzędnej „pod Gwiazdą“ ceny są niższe od poprzedniej.

Ceny mieszkań.

I. Pokoje bez pościeli:

- a) pokój mały, skromnie urządzony (jedno lub dwa łóżka) wiejski lub mansardowy . K. 1.— do 1.50
b) pokój skromnie urządzony (dwa łóżka, materace sprężynowe, usługa wliczona, telefon) w lepszym położeniu - K. 1.20 do 3.—
c) pokój lepiej urządzony, większy (dwa łóżka, materace sprężynowe, usługa wliczona, telefon) w lepszym położeniu K. 3.— do 6.—

II. Pokoje z pościelą [hotelowe], (usługa wliczona, telefon):

- a) pokój średniej wielkości, o jednym oknie, dobrze urządzony (jedno łóżko) na piątrze K. 3.— do 5.—
- b) pokój większy o 2 oknach, bardzo dobrze urządzony K. 4.— do 7.—
- c) pokój wielki frontowy, wykwintnie urządzony (dwa łóżka, ewent. duża weranda) K. 6.— do 9.—

Kuchnia dla użytku wyłącznego bez opał K. 1.20

" " " wspólnego z opałem " —.60

UWAGA: Dodatkowe łóżko z pościelą na dobe 60 zł.

Cennik jazdy

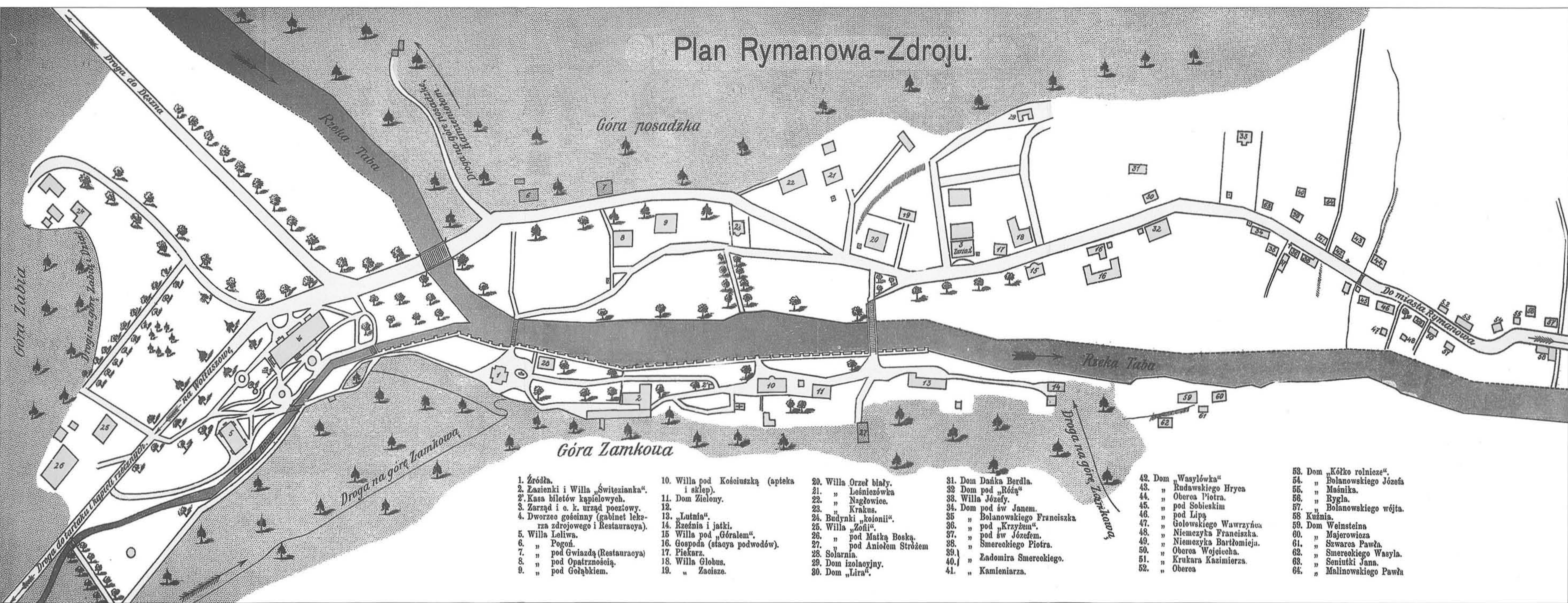
**Ceny restaura-
cyjne**

Ceny mieszkań

Rozkład jazdy pociągów.

Z e L w o w a 1 p e r i o d N r. III.	Via		SAMHOR		CHYRÓW		
	8:55	Przyjazd	00:25	Przyjazd	00:25	Przyjazd	
	rano	11:07	11:37	12:30	12:45	3:29	
	10:51	rano	rano	po poł.	po poł.	po poł.	
	w nocy	1:00	1:10	2:00	2:15	5:05	
		w nocy	w nocy	w nocy	w nocy	rano	
1 p e r i o d N r. IV.	Via		PRZEMYSŁ				
	4:05	6:28	6:40	7:44	8:01	10:56	
	rano	rano	rano	rano	rano	rano	
	9:25	9:57					
	rano		11:36	12:38	12:45	3:29	
	8:35	11:05	przed p.	po poł.	po poł.	po poł.	
Z R y m a n o w a	Via		CHYRÓW		SAMHOR		
	7:15	10:11	10:28	11:15	11:40	1:50	
	rano	rano	rano	przed p.	przed p.	po poł.	
	1:48	5:15	5:52	6:38	7:00	9:20	
	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	
	9:45	1:04	2:23	3:07	6:00	8:15	
Z R y m a n o w a	Via		CHYRÓW		PRZEMYSŁ		
	7:15	10:11	10:21	11:20	11:40	1:50	
	rano	przed p.	przed p.	przed p.	po poł.	po poł.	
	1:48	5:15	5:25	6:24	7:05	8:40	
	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	wieczór	
	9:45	1:04	1:14	2:13	3:23	5:50	
Z K r a k o w a	Via		TARNÓW		STRÓŻE		Rymanów
	6:43	8:11	8:40	10:27	10:42	1:45	
	rano	rano	rano	przed p.	przed p.	przed p.	
	2:49	4:00	4:30	6:13	6:35	9:42	
	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	wieczór	
	10:55	12:58	2:30	4:15	4:25	7:14	
Z R y m a n o w a	Via		STRÓŻE		TARNÓW		
	5:07	7:35	8:15	10:00	11:20	1:30	
	rano	rano	rano	rano	przed p.	po poł.	
	10:58	1:33	1:53	3:35	4:20	6:25	
	przed p.	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	
	3:31	5:35	6:15	7:48	8:08	9:38	
Z R y m a n o w a	Via		TARNÓW		STRÓŻE		Rymanów
	6:43	8:11	8:40	10:27	10:42	1:45	
	rano	rano	rano	przed p.	przed p.	przed p.	
	2:49	4:00	4:30	6:13	6:35	9:42	
	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	wieczór	
	10:55	12:58	2:30	4:15	4:25	7:14	
Z K r a k o w a	Via		TARNÓW		STRÓŻE		Rymanów
	6:43	8:11	8:40	10:27	10:42	1:45	
	rano	rano	rano	przed p.	przed p.	przed p.	
	2:49	4:00	4:30	6:13	6:35	9:42	
	po poł.	po poł.	po poł.	po poł.	wieczór	wieczór	
	10:55	12:58	2:30	4:15	4:25	7:14	

Plan Rymanowa-Zdroju.

1. Źródła.
2. Łazienki i Willa „Świtezianka“.
3. Kasa biletów kąpielowych.
4. Zarząd i o. k. urząd pocztowy.
5. Dworzec gościnny (gabinet lekarski zdrojowego i Restauracya).
6. Willa Leliwa.
7. „Pogoń“.
8. „pod Gwiazdą (Restauracya)“.
9. „pod Opatrznością“.
10. „pod Gołąbkami“.

10. Willa pod Kościuszką (apteka i sklep).
11. Dom Zielony.
12. „Lutnia“.
13. Rzeźnia i jatki.
14. Willa pod „Górale“.
15. Gospoda (stacja podwodów).
16. Piekarnia.
17. Willa Globus.
18. „Zacisze“.

20. Willa Orzeł biały.
21. „Leśniczówka“.
22. „Nagłowice“.
23. „Krakus“.
24. Budynki „kolonii“.
25. Willa „Zofia“.
26. „pod Matką Boską“.
27. „pod Aniołem Stróżem“.
28. Solarnia.
29. Dom izolacyjny.
30. Dom „Lira“.

31. Dom Dańka Berdla.
32. Dom pod „Różą“.
33. Willa Józefa.
34. Dom pod św. Janem.
35. „Bolanowskiego Franciszka“.
36. „pod „Krzyżem““.
37. „pod św. Józefem“.
38. „Smereckiego Piotra“.
39. „Ładomira Smereckiego“.
40. „Kamieniarza“.

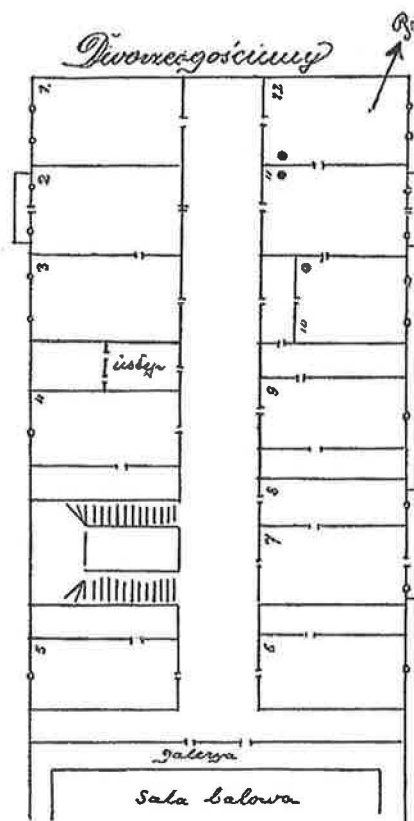
42. Dom „Wasyłowka“.
43. „Rudawskiego Hryca“.
44. „Obera Piotra“.
45. „pod Sobieskim“.
46. „pod Lipą“.
47. „Golowskiego Wawrzyńca“.
48. „Niemezyka Franciszka“.
49. „Niemezyka Bartłomieja“.
50. „Obera Wojciecha“.
51. „Krukara Kazimierza“.
52. „Obera“.

53. Dom „Kółko rolnicze“.
54. „Bolanowskiego Józefa“.
55. „Maśnika“.
56. „Rygla“.
57. „Bolanowskiego wójta“.
58. Kuźnia.
59. Dom Weinsteina
60. „Majerowicza“.
61. „Szwarcę Pawła“.
62. „Smereckiego Wasyla“.
63. „Seniutki Jana“.
64. „Malinowskiego Pawła“.

SKOROWIDZ MIESZKAŃ

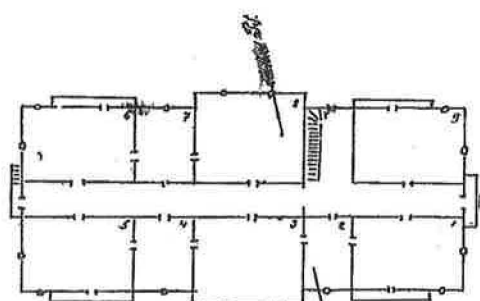
DWORZEC GOŚCINNY

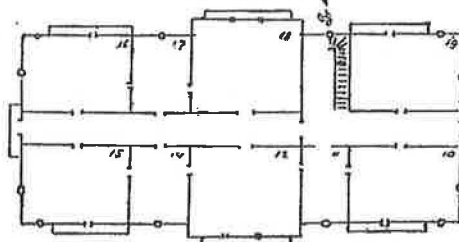
I. piętro

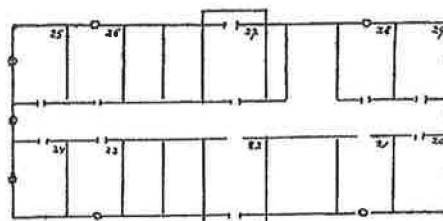
WILLA „LELIWA“

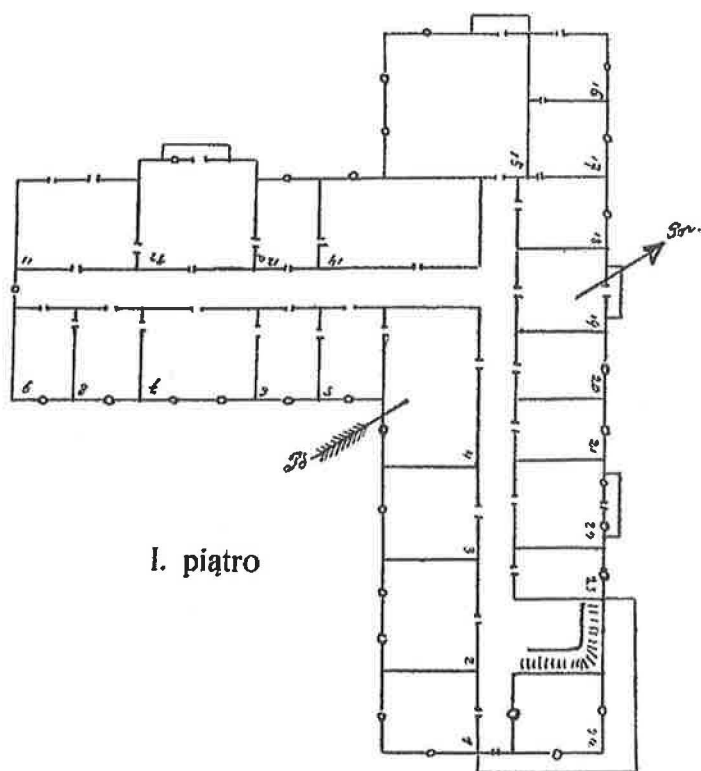
Parter

I. piętro

II. piętro

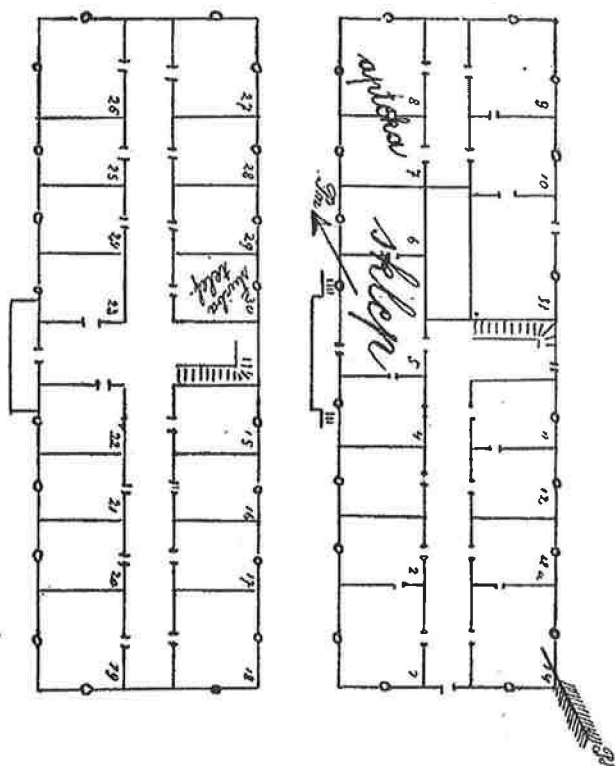

I. piętro

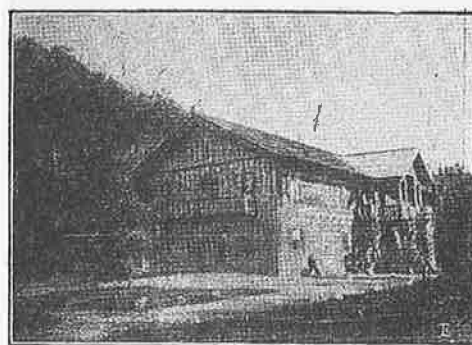
WILLA „ŚWITEZIANKA“

Willa Kościuszko

I. piętro

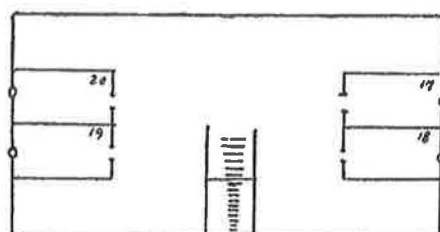
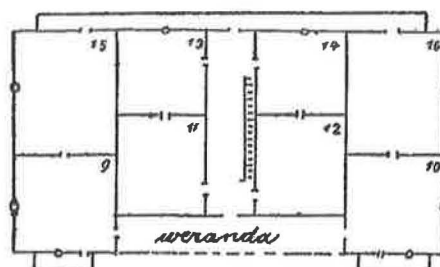
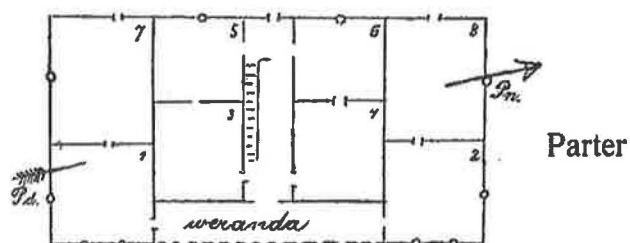
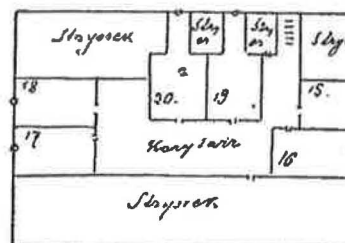
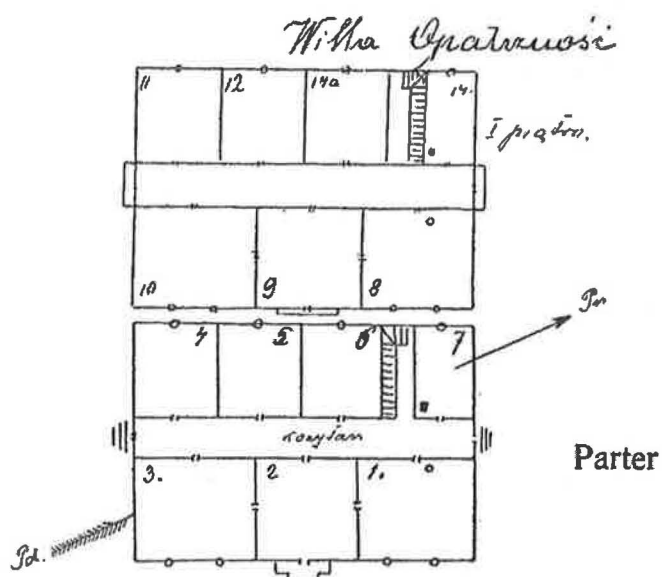
Parter

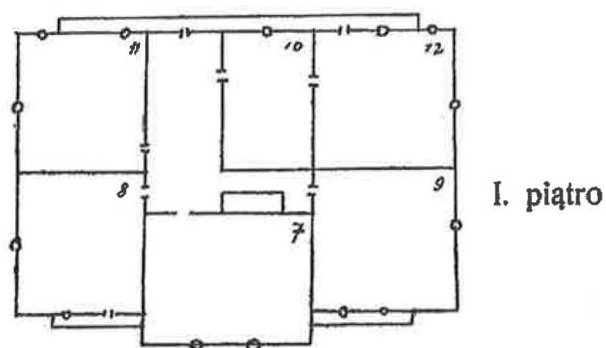
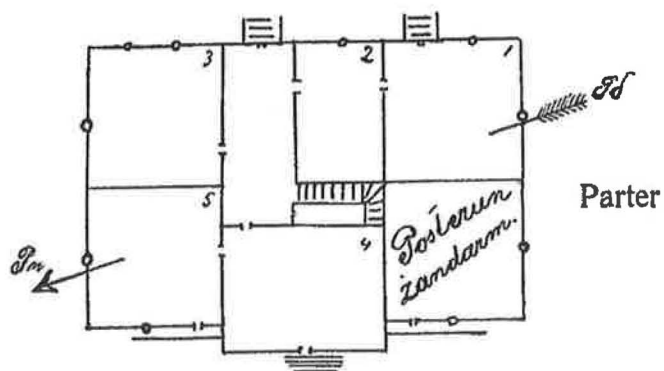
WILLA „KOŚCIUSZKO“.

WILLA „OPATRZNOŚĆ“

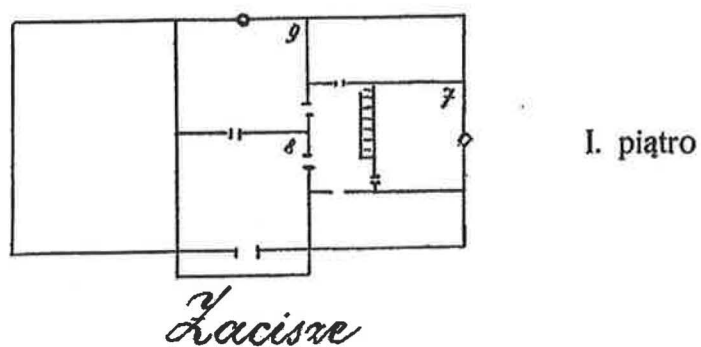
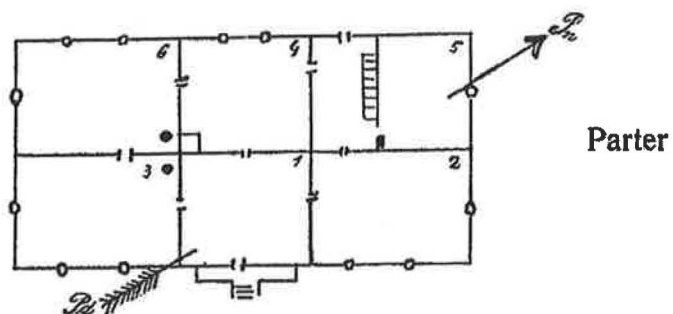
WILLA „POGOŃ“

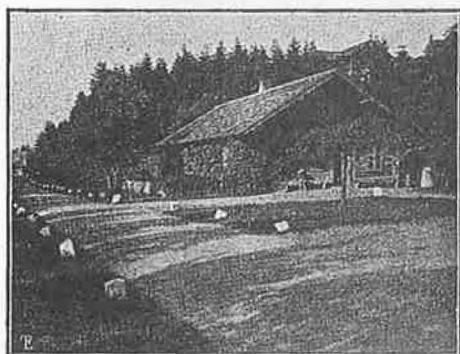
WILLA „ZACISZE“

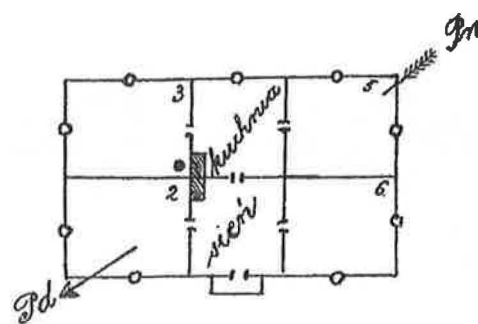
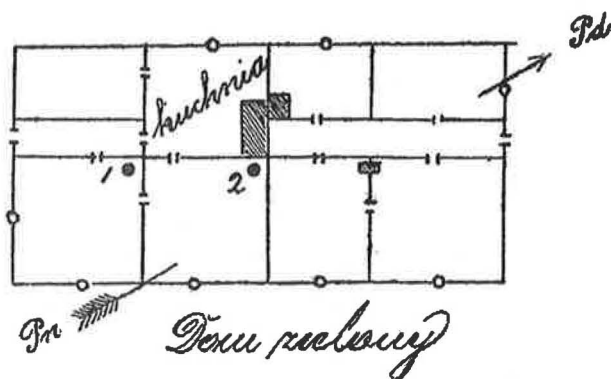
WILLA „GÓRAL“

WILLA „ZACISZE“

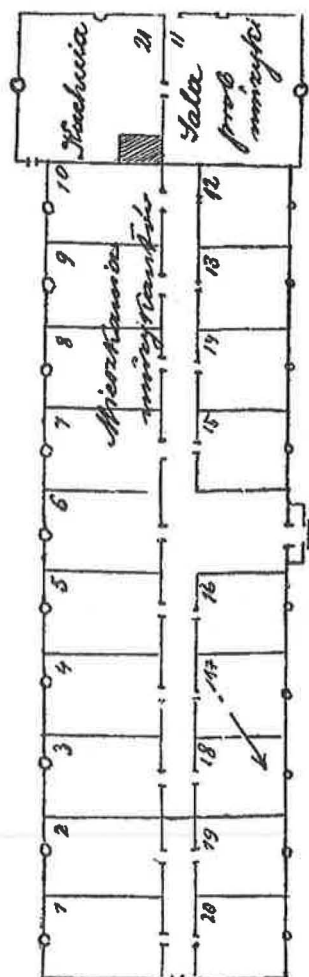
DOM „ZIELONY“

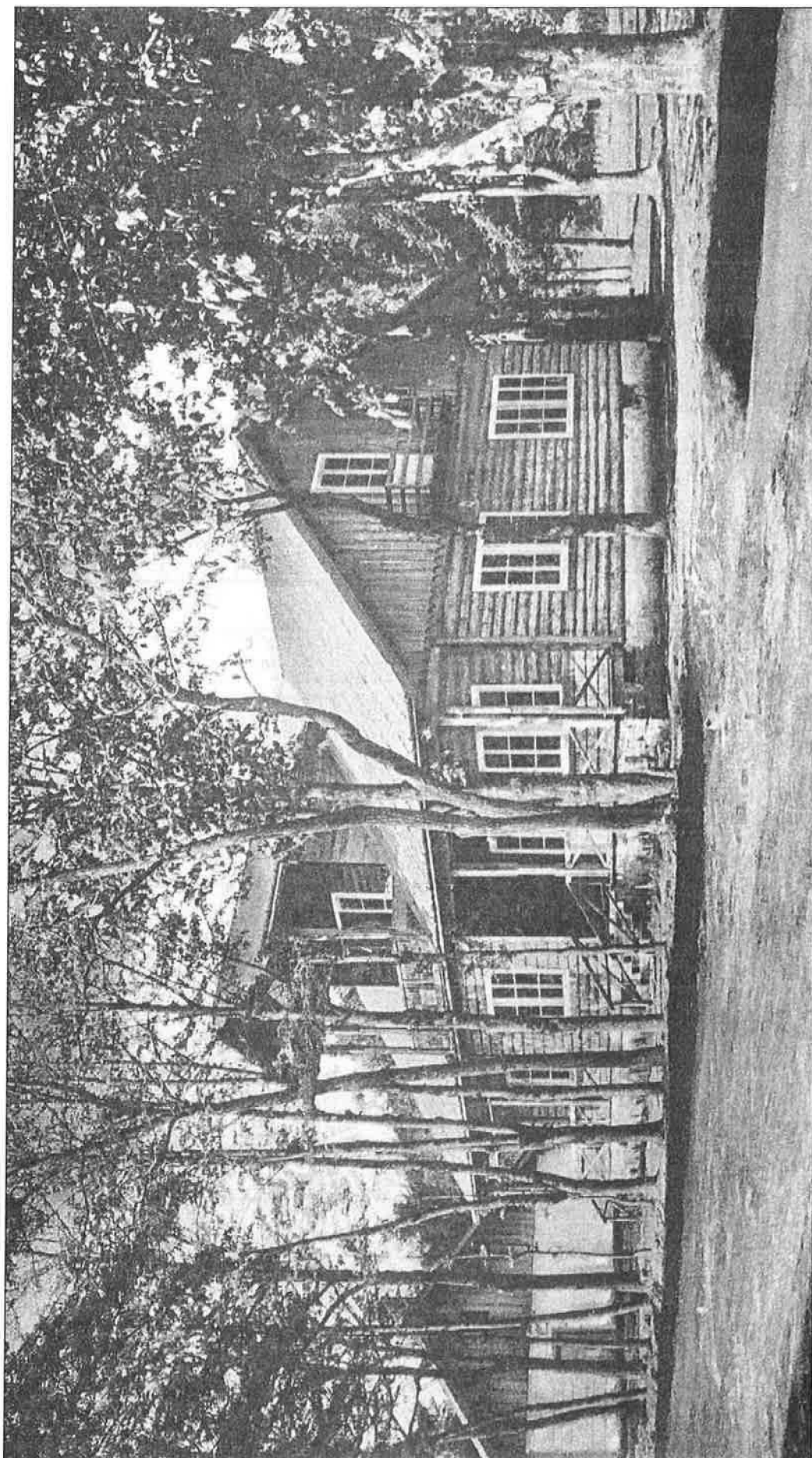

PLAN WILLI „LIRA“

WILLA „LUTNIA“

Nieistniejąca willa „Pod Gwiazdką” (ze zbiorów Stowarzyszenia Przyjaciół Rymanowa Zdroju).